

Samenvatting

Ongevalsonderzoek

Opgesteld door

Jaap Maas

Max Vermeij

Nico van Roden

Wim van Alphen

Reviewer

Victor Roggeveen

Incidenten- of ongevalsonderzoek?

Onder de term ‘incidenten’ vallen zowel ongevallen als bijna-ongevallen. Incidenten zijn ongewenste en ongecontroleerde gebeurtenissen, die, onder andere omstandigheden, hadden kunnen leiden tot nadelige of schadelijke effecten (waaronder persoonlijk letsel). Ongevallen zijn incidenten die daadwerkelijk hebben geleid tot nadelige of schadelijke effecten.

Door op een systematische wijze een incident of een ongeval te onderzoeken kunnen de oorzaken daarvan worden vastgesteld. De methodes die hiervoor worden gebruikt maken een heldere relatie tussen oorzaak en gevolg. Daarnaast worden ook beheersmaatregelen die de gebeurtenis hadden kunnen voorkomen in het onderzoek meegenomen. Door de analyse goed inzichtelijk te maken voor het hele bedrijf kan worden geleerd en kan herhaling worden voorkomen.

De onderzoeksmethodiek voor incidenten en ongevallen is identiek. Daarom wordt in dit dossier alleen de term ‘ongevalsonderzoek’ gebruikt.

Waar komen incidenten en ongevallen voor?

Zoals het aloude spreekwoord al zei: “Waar gewerkt wordt vallen spaanders”, dus is het logisch dat overal waar gewerkt wordt incidenten of ongevallen plaats kunnen vinden. Het onderzoeken van incidenten doet een bedrijf om te leren en herhaling te voorkomen. Het onderzoeken van een ongeval wordt niet eenduidig in de wet verlangt maar er staan wel impliciete verwijzingen in de wet dat je inzicht moet verschaffen. In de praktijk wordt dit door de Inspectie Sociale Zaken vertaald naar en moet naast de melding ook een onderzoek worden gedaan.

Wat zegt de wet over incidenten- en ongevalsonderzoek?

De wetgeving in Nederland stelt dat ongevallen moeten worden geregistreerd en in sommige gevallen aan de Arbeidsinspectie worden gemeld. Nergens wordt gesteld dat ongevallen moeten worden onderzocht. Maar het wordt echter als goede praktijk beschouwd om, wanneer er sprake is van onverwachte procesverstoringen met (potentieel) materiële schade of persoonlijk letsel, een onderzoek in te stellen naar de oorzaken daarvan.

De gezondheid van de ongevalsonderzoeker

In tegenstelling tot andere kennisdossiers, waar het gaat om de gezondheid van werknemers in brede zin, gaat het hier uitsluitend om de gezondheid van de onderzoekers die belast zijn met ongevalsonderzoek. Onderdeel van de werkzaamheden is het interviewen van betrokkenen. Dit gepaard kan gaan met heftige emoties en zelfs agressie. Daarnaast kan er ook sprake zijn van psychische druk door bijvoorbeeld media aandacht, al dan niet gecombineerd met onregelmatige werktijden zonder voldoende rustmomenten. Dit betekent dan ook dat er voldoende aandacht moet zijn voor psychische risicofactoren.

Wat staat in een rapport van een incidenten- of ongevalsonderzoek?

1. Inleiding

Hierin schrijf je hoe de opdracht tot onderzoek tot stand is gekomen en welke grenzen er aan jou als onderzoeker zijn gegeven ten aanzien van de reikwijdte van het onderzoek (bijv. de locatie waar het incident heeft plaatsgevonden, de regionale activiteiten van de organisatie, of de nationale of internationale activiteiten van de organisatie). Indien dat noodzakelijk is, past in dit hoofdstuk ook een leeswijzer om lezers hun weg in het rapport te laten vinden.

2. Samenvatting

Hier geeft je (in maximaal 2 A4-tjes) de toedracht op locatie en de resultaten van de analyse van het incident weer. Hier kun je het ‘meest waarschijnlijke scenario’ aangeven. Daarnaast komen hier ook de aanbevelingen gedaan om in het vervolg soortgelijke ongevallen te voorkomen.

3. Opzet van het onderzoek

In dit hoofdstuk beschrijf je hoe het onderzoek en de analyse zijn aangepakt; welke werkwijze is gevolgd, waar heb je je als onderzoekers op gefocust, wat heb je onderzocht? Hier worden ook de namen en functies van de leden van het onderzoeksteam genoemd. Tevens leg je hier vast welke analysemethode is gekozen.

4. Beschrijving van het incident

Hier beschrijf je in detail op welke wijze het incident heeft plaatsgevonden en hoe het heeft kunnen plaatsvinden en wat de gevolgen zijn geweest.

5. Context van het incident

In dit hoofdstuk beschrijf je onder welke omstandigheden het incident heeft plaatsgevonden en wat de verschillende betrokkenen deden, zowel voor, tijdens als na het incident.

6. Achterliggende oorzaken

Dit is het belangrijkste hoofdstuk van het rapport. Op basis van de analyse vermeld je hier de oorzaken die op systeemniveau in de organisatie een rol hebben gespeeld. Hierin liggen voor de organisatie de aanknopingspunten voor verbetering.

7. Conclusies en aanbevelingen

In dit deel van het rapport geef je de analyseresultaten weer en doe je aanbevelingen tot verbetering. Ten aanzien van de

aanbevelingen moet je je bewust zijn dat het voor je opdrachtgever (meestal je baas) van belang is dat de aanbevelingen ook naar zijn mening relevant zijn en een reële potentie tot verbetering inhouden. Met betrekking hiertoe beschik je niet altijd over voldoende kennis omdat aanbevelingen vaak specifiek operationeel proces betreffen. Betrek daarom bij het formuleren van aanbevelingdeskundige mensen die in het betrokken deel van de organisatie werkzaam zijn. Die mensen weten vaak op welke wijze de gevonden oorzaken opgelost moeten worden, wie waarvoor verantwoordelijk is en wie de bevoegdheden heeft om de aanbevelingen uit te laten voeren. Het is vaak zinvol om deze deskundigen zelf concept-aanbevelingen te laten opstellen. Als onderzoeker beoordeel je de inhoud van de concept-aanbevelingen wel op kwaliteit.

8. Bijlagen

Hier plaats je, voor zover van toepassing, de grafische presentatie van de analyse, foto's, referentiemateriaal, relevante teksten uit normen, wet- en regelgeving waarnaar in het de tekst van het rapport wordt verwezen, etc.

Tip

Het uitvoeren van een goed ongevalsonderzoek is geen eenvoudig proces. Snel en makkelijk leidt eigenlijk altijd tot de verkeerde conclusies. Laat je, zeker als er sprake is van grote schade of ernstig letsel, bij het uitvoeren van een dergelijk onderzoek bijstaan door een specialist, dan kun je optimaal leren van een, op zich, vervelende situatie.